

Sisäministeriön työryhmä julkaisi toukokuussa esityksensä EU:n asedirektiivin täytäntöönpanosta Suomessa. Direktiivi vaikuttaa ampuma-aselain lisäksi, muun muassa lakiin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ja asevelvollisuuslakiin. Suomen Sotilas varoitti jo aikaisemmin, että lainvalmistelu näyttäisi toteuttavan pahimmat uhkat ja laista tulisi tiukempi ja ristiriitaisempi kuin direktiivi edellyttäisi. Nyt pelot näyttävät toteutuvan. Torjuntavoittoa ei tullut vaan rökäletappio, joka tekee helposti lainkuuliaisesta kansalaisesta tietämättään rikollisen, asettaa perustuslain takaamat kansalaisten yhdenvertaisuuden ja omaisuuden suojan kyseenalaiseksi eikä taatusti paranna aseturvallisuutta, mutta sen sijaan lisää virkamiesten työtaakkaa turhan byrokratian parissa entisestään. Sääntely lisääntyy Suomessa taas.

Vanhan tuomariohjeen mukaan "Kaikki laki on asetettu oikeuden ja kohtuuden eikä sakkorahain tähden. Sillä sakkoraha on niille rangaistukseksi, jotka lain rikkovat; mutta laki tahtoo ennemmin olla rikkomatonna kuin rikottuna, ja soisi, ettei sakkorahaa ollenkaan tarvittaisi"

Oikeusperiaatteet sen enempää kuin perustuslakikaaan ei tunnu painavan kun Suomessa laaditaan sammutetuin lyhdyin ja tulipalokiireellä aselakia.

Kiire ainakin on kova. Nyt ei vatuloida. Ehdotukseen pyydettiin sidosryhmiltä lausuntoja 1.6.2018 mennessä. Normaalaa lyhyempää – alle kuukauden pituista – lausuntoaikaa perusteellaan direktiivin asettamalla aikataululla ja sillä, että sidosryhmiä on kuultu asedirektiivin neuvottelujen aikana.

Sidosryhmiltä asiaa kysyttäessä, viesti on ollut se, että on kuultu muttei kuunneltu. Käytännössä kaikki sidosryhmät ovat esittäneet tyytymättömyytensä nykyiseen ehdotukseen ja syitä on useita.

188 sivuisessa esityksessä ongelmakohtia on enemmän kuin lehteen sopii, ja siksi nostammekin tässä esiin vain muutamia niistä. Kaikki sellaisia, joista varoitimme jo lainvalmistelun aikaisemmassa vaiheessa.

Paavillisempi kuin paavi

Työryhmä on useaan otteeseen korostanut ”muutoksilla ei olisi vaikutuksia ampumaharrastuksen eri ammunnan lajeihin enempää kuin on tarpeellista asedirektiivin täytäntöön panemiseksi”. Lisäksi hankkeen sivulla korostetaan, että hankkeessa osallistetaan keskeiset sidosryhmät. Lisäksi järjestetään keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia asiantuntijoille ja sidosryhmille. Ja luvataanpa vielä tiedottaakin ja pitää tietoa saatavilla valmistelun eri vaiheissa.

On merkillistä – tai pikemminkin merkille pantavaa -, että työryhmä on epäonnistunut kaikissa tavoitteissaan. Tiedottamisen heikkoudesta Suomen Sotilas kirjoitti jo edellisessä numerossaan. Kuulemisia työryhmä myöntää olleen kokonaista kolme, jotka olivat kaikki samasta aiheesta, eri sidosryhmille, perättäisinä päivinä marraskuussa 2017.

Viimeisimpänä ja hälyttävimpänä on monenlaisten direktiiviä tiukempien sääntelyjen ujuttaminen ehdotukseen. Näistä esimerkkinä ovat:

Asekeräilijöille esitetyt ampumakiellot. Eli lupaviranomainen voisi sisällyttää aselupaan ehdon, jonka mukaan aseella ei saa ampua. Näin viranomainen on voinut tehdä melkoisen mielivaltaisesti tähänkin asti, mutta nyt näyttäisi siltä, että kiellosta on tulossa mahdollisesti käytännössä kategorinen. Lopulta se nähdään vasta kun lakia aletaan soveltaa käytäntöön viranomaisten toimesta. Esimerkiksi Suomen Sotilaan koe- ja testiammunnat sekä kuvaukset sotahistoriallisten juttujen kuvitusta varten tämä käytännössä lopettaisi tai tekisi erittäin vaikeaksi.

A-luokan aseiden yhteisöluvan rajaaminen pelkästään MPK ry:lle. Direktiivin artikla 6 kohta 2 mukaan paikallinen lupaviranomainen voi myöntää lupia myös yhdistyksille ja ampumaseuroille koulutustarkoitusta varten. Suomessa ollaan siis tässäkin menossa tiukemmin kuin direktiivissä. Odotettavissa on, että yksikään yli 60-vuotias ei saa lupaa suurikokoisiin lippaisiin tai muuten A-luokkaan kuuluviin aseisiin muutoin kuin keräilyperustein ja silloinkin ampumakiellolla vaikka olisi kuinka aktiivinen ja hyvä kouluttaja.

Direktiivi edellyttää, että ampumaurheiluperusteella erityisen vaaralliseen ampuma-aseeseen lupaa hakeva henkilö on kuulunut vähintään 12 kuukauden ajan ampumaseuraan ja harjoitellut tai kilpaillut aktiivisesti. Lakiesityksessä kuitenkin tuosta on esitetty tiukennettu vaatimus 24 kuukautta.

Direktiivi ei rajoita reserviläispoikkeuksen perusteella myönnettävien lupien ampuma-asetyyppiä. Mutta Suomessa kansallisen tason toteutus rajaa poikkeusluvut vain pitkiin puoliautomaattiasseihin.

Direktiivi mahdollistaa toimivaltaisille kansallisille viranomaisille aselupien myöntämisen A-luokkaan kuuluville aseille, erityisistä syistä, kriittisen infrastruktuurin, kauppamerenkulun, arvokuljetusten ja arkaluontoisten kohteiden turvallisuuden suojelemiseksi. Tätä kohtaa ei ole Suomen kansallisessa esityksessä huomioitu ollenkaan.

Torjuntavoitto

Suomessa tappioita on tavattu kutsua torjuntavoitoksi vähän niin kuin karhua mesikämmeneksi.

Ei kuitenkaan niin huonoa, etteikö jotakin hyvääkin. Lakiehdotuksessa on tuotu selvästi uutena aseluvan myöntämisperusteena maanpuolustustarkoitus, eli ns. reserviläispoikkeus. Tuollaisen luvan saaminen on tosin määritelty erityisen tiukaksi ja monimutkaiseksi, jonka kummasteluun Sisäministeri **Mykkänen** vastasi:

”Reserviläispoikkeus on ollut pakko kirjoittaa siten, että pystymme todistamaan tuomioistuimelle että se on edelleen yksittäistapauksien harkittua poikkeusmenettelyä eikä 900 000 ihmisen vapauttamista direktiivin kiellosta laittomasti. Se on pyritty kirjoittamaan kuitenkin tarkkaan niin että pääesikunnalla on laaja tulkintamahdollisuus sen kannalta, että kuinka suuri osa reservistä on sellaisia henkilöitä, joiden harjoittelu omalla aseella on kansallisen puolustusratkaisun kannalta merkittävää”.

Käytäntö eli se, kuinka virkamiehet puolustusvoimissa ja poliisissa tulevat tätä tulkintaa tekemään ratkaisee käytännössä mitä lain kirjain tulee lopulta tarkoittamaan. Jos määrittely jää näin avoimeksi on odotettavissa, että viranomaisen suuren työmäärän alla välttääkseen joutumista virkavastuuseen virheellisestä päätöksestä valitsee niukan linjan lupien tai hyväksyntöjen myöntämisessä. Pahimmillaan virkamiesmielivalta lupa-asioissa pahenee nykyisestään. Ovatko kansalaiset yhdenvertaisia lain edessä?

Uusi aseluvan myöntämisperuste on maanpuolustuksen näkökulmasta sinänsä hyvä asia, mutta tuleeko siitä dementoitu tai jopa kuollut kirjain? Lisäksi on hyvä, että ehdotukseen on vielä aikaa tehdä muutoksia, sillä kaikki reserviläisjärjestöt ovat kritisoineet nykyistä esitystä. Mutta riittääkö aika ja kuunnellaanko järjestöjä nytkään?

Hieman erikoista Mykkäsen vastauksessa on se, että valtion ydintehtävän, eli sotilaallisen koskemattomuuden eteen ei olla valmiita haastamaan EU:ta, mutta alkoholin myynnin ja autoverotuksen suhteen viranomaiset ovat taipumattomia ja uskaltavat haastaa kenet tahansa. Pitäisikö puolustusministeriöön ja pääesikuntaan valita seuraava johto verohallinnosta, tullista tai THL:stä? Siinä voisi olla todellisen torjuntavoiton tekijät...

Ampumaurheilupoikkeus

Positiivinen asia on, puutteista huolimatta, ampumaurheilupoikkeus. Tämä antaa monille lajeille jatkumahdollisuuden ja paikkaa osittain reserviläispoikkeuksen tiukkuutta. Mutta tässäkin jää viranomaiselle suuri tulkinnanvapaus. Laeissa on aina tulkinnan varaa ja sitä tuleekin olla, mutta jos se on liiallista voivat niin päätöksentekijät kuin hallinnon päätösten kohteena olevat kansalaiset – vai pitäisikö Suomen tapauksessa puhua hallintoalamaisista – joutua kohtuuttoman tilanteen eteen.

Myös ajatus kehittää ase-elinkeinoa on positiivinen. Monenlaisten sääntelyjen lisäksi oli kuitenkin nostettu esiin mahdollisuus ase-elinkeinojen vuokraamisesta. Tämä on varmasti asia, joka voi hyvinkin kiinnostaa jahteja ja metsästystä järjestäviä yrityksiä. Tosin lisänä tarvittaisiin varmasti vielä mahdollisuus aselupa-asiin, vaikka ei omistaisi asetta, jotta tuo saataisiin kunnolla toimimaan. Suunta on kuitenkin positiivinen, samoin kuin reserviläispoikkeuksen implementoinnissakin, mutta riittääkö pelkkä suunta, jos ei ole kantamaa?

Lipasfarssi

Jäikö muisto intistä tai ostitko rojumessuilta lippaan ihan laillisesti? Siitä saattaa seurata ongelmia. Mutta eikö se ole taannehtivaa lainsäädäntöä ja perustuslain vastaista?

Täydelliseen rimalitukseen työryhmä sortuu esityksellä lippaiden poiskeräämisestä. Esitys toteuttaa Suomen Sotilaan aikaisempien artikkelin pahimmat ennustukset. Suuret lippaat muuttuvat kategorisesti kielletyiksi ja ne aiotaan kerätä pois korvauksetta. Esityksellä kävellään härskesti yli perustuslaillisen omaisuudensuojan. Lipaskysymys on muutoinkin absurdi. Aseturvallisuutta tai yleistä järjestystä ja kansalaisten turvallisuutta se ei paranna millään tavalla, päinvastoin se saattaa sitä jopa pahentaa, kun pahimmillaan sadat tuhannet lippaat

katoavat. Silmänkääntötemppuna asia otetaan nimellisesti huomioon esityksessä otsikolla Suhde Perustuslakiin ja säätämisyjärjestys. Esityksen mukaan suurten latauslaitteiden (lippaat ja vyösyöttöisten aseiden vyöt ja mahdollisesti myös vyökotelot) tullessa laittomaksi, niiden omistajilla olisi 6kk aikaa myydä ne sellaiselle taholle, jolla on lupa suureen lippaaseen, tai vaihtoehtoisesti luovuttaa lipas korvauksetta poliisille. Tällaisia tahoja voisivat olla jotkin keräilijät ja mahdollisesti osa reserviläispoikkeuksen tai ampumaurheilupoikkeuksen piirissä olevista henkilöistä. Eli valmistelevan työryhmän virkamiesten mielestä on ihan sopivaa ulkoistaa valtion pakkolunastusvelvollisuus sekalaiselle ryhmälle, näiltä asiasta kysymättä?

Vielä härskimmän ehdotuksesta tekee se seikka, että tuollaisen luvan haltijoiden määrä on poliisin arvion mukaan noin 8 500, mutta lippaiden määrästä ei ole missään puhetta.

Tämä on toki luonnollista, kun kukaan ei tiedä lippaiden lukumäärää. Ainoa luku, joka on esitetty edes jonkinlaisella varmuudella, on 1,5-2 miljoonaa, joka on Puolustusvoimien muistoesineiksi myymien lippaiden todennäköinen määrä. Näiden päälle tulevat ulkomailta maahan tuodut lippaat joita on vähintään kymmeneen tuhansiin nouseva määrä. Yksikään lipas ei ole missään kirjoissa eikä kansissa. Moni lippaan omistaja ei edes tiedä omistavansa jatkossa laittoman esineen. Perinteisesti rikoksen tunnusmerkistö on edellyttänyt tahallisuutta tai piittaamattomuutta, mutta nyt siihen näyttäisi riittävän pelkkä tietämättömyys. Jännittävää olisi myös nähdä kuinka poliisin resurssit riittävät jopa miljooniin nousevien lippaiden hallinnointiin ja käsittelyyn. Ainakin se aika tulee olemaan pois tärkeämmistä töistä.

Varmuudella voidaan sanoa, että 8 500 ihmistä ei tule ostamaan useita miljoonaa lipasta ainakaan sellaiseen hintaan, jolla vaikkapa puolustusvoimat on niitä aikanaan ihmisille myynyt. Sinänsä tämä on pikkujuttu, mutta se voi jättää monen lainkuuliaisen kansalaisen mieleen epäilyksen viranomaisia kohtaan, kun ensin myyvät tavaraa ja ottavat siitä rahan ja sitten takavarikoivat sen sinulta pois. Mikä mahtaakaan olla seuraava sääntelyn ja kieltojen kohde? Puulämmitteiset kiukaat, moottoripyörät, huviveneet, kaikki vaarallisia ja ympäristöä saastuttavia vehkeitä ja sellaisina tietysti kyseenalaisia...

Miksi näin?

On selvää, että lippaiden lunastaminen olisi kallis operaatio, johon ei ole missään budjetissa varattu rahaa, ja sen onnistuminen olisi muutenkin kyseenalaista. Asian lähes täydellinen ohittaminen esityksessä on työryhmältä niin törkeää perustuslain omaisuudensuojan periaatteen ylenkatsomista ja piittaamattomuutta, että on perusteltua kysyä voiko tuollaisen ajattelutavan omaavat henkilöt toimia julkisessa virassa ollenkaan? Onko siis niin, että tärkeintä on toimia tarkasti ja joustamattomasti säädösten mukaan piittaamatta niiden seurauksista ja kustannuksista? Onko niin, että päätökset, joita tehdään muka turvallisuuden parantamiseksi, ajetaan läpi sittenkin, kun ne on osoitettu järjettömiksi, ja jopa turvallisuutta vaarantaviksi vain siksi, että voidaan sanoa, että jotain on tehty ja säilytetään näin poliitikkojen ja virkamiesten uskottavuus suuren, tietämättömän yleisön silmissä? Vaalitkin kun on tulossa, eikä niin pienen ryhmän, kuin aseiden omistajien murheista tarvitse piitata, koska heidän äänensä ei vaaleja ratkaise.

Lippaiden takavarikointia voidaan verrata vaikkapa siihen, että terrorismin pelossa kielletäisiin kuorma- ja pakettiautojen hallussapito sellaisilta henkilöiltä, joilla ei ole ajokortin lisäksi kuljettajan ammattipätevyyttä ja kuljetusalan yritystä tai työpaikkaa. Sitten annettaisiin tuollaisten autojen omistajille puoli vuotta aikaa myydä autonsa sellaiselle henkilölle, jolla lupa on tai vaihtoehtoisesti luovuttaa se poliisille korvauksetta. Ovathan viimeaikaiset terroriteot siirtyneet enemmän ajoneuvojen käyttöön.

Esitys on hankesivuston mukaan edelleen tarkoitus tuoda Eduskunnan äänestykseen viikolla 25, eli juhannusviikolla. Suomen Sotilas jää mielenkiinnolla seuraamaan asian etenemistä.